

VARHANY ZNĚJÍCÍ 2014

mezinárodní varhanní festival představující památné varhany ve Slaném, Velvarech a Zlonicích & Petrovicích a Dolních Hbitech

PUTOVÁNÍ ZA VARHANAMI NA SLÁNSKU, SOBOTA 6. ZÁŘÍ 2014

Společné putování s organologem Štěpánem Svobodou a varhaníkem Jakubem Janštou za památnými varhanami v Malíkovících, Hořešovicích, Klobukách a Smolnici.

Lastavení pvní / varhany v kostele Věch Svatých v Malíkovících

Varhany postavila v roce 1905 pražská firma Rejna-Černý. Roku 1913 autorská firma varhany opravila. za I. světové války byly rekvirovány prospektové cínové píšťaly, které byly nahrazeny novými až v roce 1999. Tehdy byl nástroj opraven, připojen nový plovákový měch s regulací a připojen nový varhanní motor, který do té doby nebyl osazen. Skříň varhan je netypicky rozdělena do dvou křídel. Vzdušnice jsou kuželkové, traktura mechanická, hrací stůl je situován v zábradlí.

Současná dispozice

Manuál C-f'' - Principal 8', Salicional 8', Kryt 8', Oktava 4', Fletna 4', Mixtura 2 2/3', od c'' 2x
Pedál C-d' - Subbass 16', Mf, Forte, Ped. spojka

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond rozvoje venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

Lastavení druhé / varhany v kostele sv. Petra a Pavla v Hořešovicích

V hořešovickém kostelíku máme doložený malý nástroj již koncem 17. století. Postoloprtský varhanář Peter Sailler do zdejšího kostela postavil 3 rejstříkový pozitiv. Roku 1715 zde pracoval opět mistr Sailler, který sem přenesl ze Srbče pozitiv, který opravil a štafiroval. Tento pozitiv opravil v roce 1721 za 5 zl. saský varhanář Tobias Ender. To už ale pozitiv stál od roku 1717 na nové dřevěné kruchtě.

V roce 1740 obdržel kostel větší nástroj. Jednalo se o staré varhánky – pozitiv s pedálem z roku 1715 – z kostela ve Mšeci, kde stavěl již o rok dříve nový nástroj varhanář František Karel Antonín Guth z Čisté. Mistr Guth varhany opravil a starý pozitiv přenesl do kaple Nejsv. Trojice v Srbči.

Když tentýž varhanář v letech 1760–1762 stavěl nový nástroj do kostela ve Mšeci, platilo výdaje za varhany hořešovické záduší. Soudě dle kostelních účtů, je pravděpodobné, že mistr Guth postavil nějaký menší nástroj i do hořešovického kostela. Nástroj je v kostelních inventářích v průběhu 19. století uváděn jako pozitiv.

Nové varhany, které stojí dnes na kůru, postavil v roce 1882 pražský varhanář K. Schiffner. Jeho návrh šestirejstříkového nástroje s principálem 4' za 750 zl. byl přijat oproti konkurenčnímu návrhu rovněž pražského varhanáře K. Eisenhuta. Ten navrhoval sice nástroj s Principálem 8', zato však o 1 rejstřík menší a o 37 zl. dražší.

Na stavbě varhan se podílel jako pomocník v podniku K. Schiffnera i pozdější význačný pražský varhanář Josef Černý. Ten se svým společníkem Josefem Rejnou nástroj v roce 1895 čistil a ladil za 66 zl.

Za 1. světové války byly pro válečné účely rekvírovány cínové píšťaly prospektového Principálu 4', což učinila v r. 1918 firma Em. Š. Petra z Prahy. Nové zinkové píšťaly byly osazeny až v roce 1928, kdy ve dnech 11.–15. června byly varhany současně i vyčištěny a naladěny.

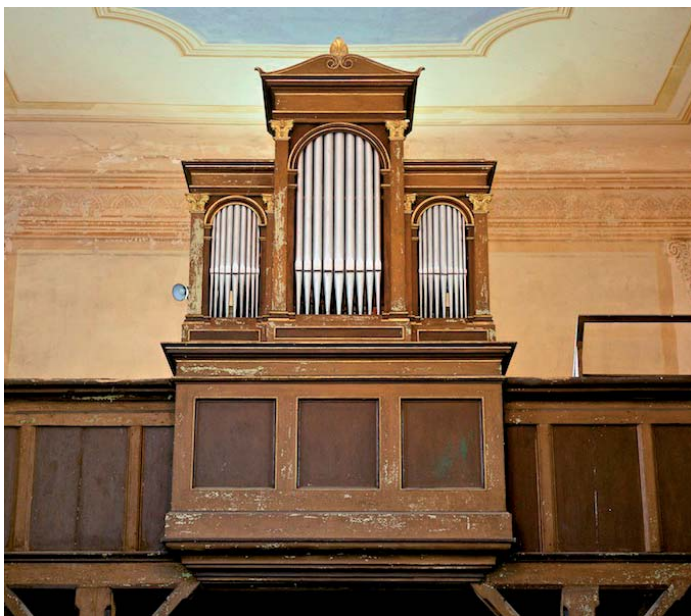
Nástroj v 2. polovině 20. století chátral zejména působením červotoče. Ten poškodil především dřevěné píšťaly Krytu 8' a Flétny 4', píšťalové štoky a napadl i hřidelnici a pedálovou klaviaturu.

Vyčištění a částečnou konzervaci varhan provedl v roce 2011 Jan Táborský z Prahy. Varhany by však zasluhovaly důkladnější opravu.

Hořešovické varhany se dochovaly kromě jediné změny – rekvizice prospektového principálu – v původním stavu. Umístěny jsou v zábradlí krucht ve vkusné pseudorománské skříni, polychromie v hnědém odstínu, zlacené hrany výplní, patky a hlavice sloupků mezi prospektovými poli. Pedál umístěn za zády varhaníka. Hrací stůl umístěn na zadní stěně varhan. Klaviatury jsou normální barevnosti. Chybí 4 popisky manubrií, umístěných na zadní stěně nástroje. Vzdůšnice je zásuvková, traktura bodcová. Měchy čerpací klínový, zásobní faldový, motor není osazen, kalkování po levé straně varhaníka nožní pákou. Ladění rovnoměrné temperované.

Současná dispozice

Manuál C–d' – Bourdun 8', Principal 4, Flöte dulcis 4', Fugara 4', Oktava 2', Pedál C–a0 – ViolonBass 8' (Lg, otevř.)

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond rozvoje venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

Restavení tětí / varhany v kostele sv. Vavřince v Klobukách

Nějaký malý nástroj stával v klobuckém kostele již v 1. pol. 18. století. Nový pozitiv postavil v roce 1763 nejmenovaný pražský varhanář. Mohl jím být v regionu dosti činný Mathias Sedmík či F. Kannhäuser nebo snad i Václav Šafařík. Nástroj opravil roku 1782 opět pražský varhanář. Údaj z roku 1798, který uvádí, že varhany jsou nepoužitelné, nás přivádí na myšlenku, zda vedle pozitivu „nedožival“ na kruchtě ještě předchází nástroj. Jisté je, že v tu dobu se usilovalo o pořízení nových varhan. Návrhy jedno-manuálových varhan, které podal litoměřický mistr Anton Rusch, však nebyly přijaty.

Nový nástroj postavili až roku 1818–1820 v regionu velmi aktivní a žádání čistečtí varhanáři Johann Mathias a Ferdinand Guthové. Osmirejstříkový nástroj s principálem 4' v prospektu stál 800 zl. Členové této varhanářské dynastie varhany nadále udržovali – v roce 1868 opravili nástroj Johann Ferdinand Guth se synem Karlem, Karel G. pak v roce 1878 zhotovil nové měchy.

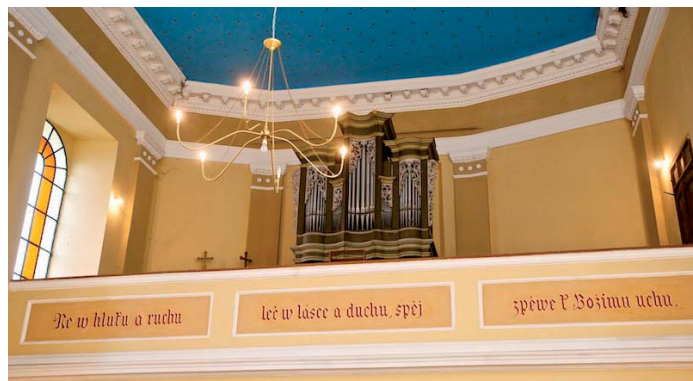
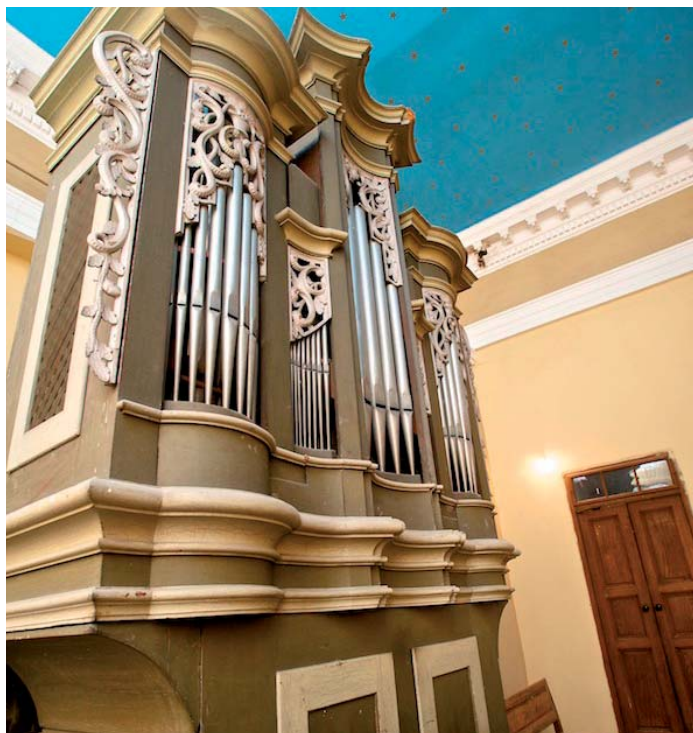
Poměrně radikální přestavbu varhan uskutečnila v březnu 1896 pražská firma Rejna–Černý. Byl zhotoven nový hrací stůl a přepracována traktura, pořízeny nové měchy a značně pozměněna dispozice varhan. Z původních rejstříků zůstal jen prospektový Principál 4', Kryt 8' a Mixtura, která byla snížena za použití píšťal ze zbylých principálových řad. Zbylé rejstříky dodala firma nově.

Roku 1904, kdy po celých Čechách panovala vedra se i ve zdejších varhanách rozesechnula vzdušnice. Firma Rejna–Černý ji opravila ještě též rok za 50 K. Během I. světové války byly varhany uchráněny od rekvizice prospektových píšťal pro své stáří. V roce 1921 se vlna veder opakovala, tehdy varhany opravil buzanský varhanář Václav Weiss se synem Karlem.

Současný stav: Skříň varhan má typickou „guthovskou“ architekturu, polychromie není původní. Vzdušnice zásuvkové z roku 1819, traktura mechanická.

Současná dispozice

Manuál C-c^{'''} (kr. oktáva, 45 tónů) – Principal 8', Salicional 8', Kryt 8' (Lg, kryt pův.), Oktáva 4' (celá v prospektu), Flauta 4' (Lg. otevř.), Mixtura 2'
Pedál C-a0 (kr. oktáva, 18 tónů) – Subbass 16', Oktávbas 8'

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond rozvoje venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

Lastavení čtvrté / varhany v kostele sv. Bartoloměje ve Smolnici

Historie varhan ve smolnickém kostele sahá na počátek 18. století. Tak jako do mnoha kostelů v okolí, i sem postavil malý nástroj postoloprtský varhanář Peter Sailer. Ten také nástroj roku 1719 přeladil. Zajímavý je údaj o opravě pozitivu roku 1727 za 8 zl. Johannu Adamovi Kannhäuserovi z Plané. Další opravy nástroje jsou spjaty s nastupujícím varhanářským rodem Guthů. Tak roku 1734 opravil varhany „zkušený varhanář“ Ondřej Guth z Čisté, který nástroj rozšířil o Princípál 4' a rozšířil pedál na 18 tónový přidáním 6 píšťal. Roku 1742 byl obelán syn Ondřeje Gutha – Karel František Antonín, tehdy pobývající v Budyni nad Ohří. Zda byl on tím „slánským varhanářem“, který varhany téhož roku za 14 zl. opravil, však není jisté. Nicméně roku 1751 tentýž F. K. A. Guth, tehdy „z Libochovic“ zde varhany opravoval.

Přes všechny opravy nebyly Sailerovy varhany trvanlivé a byla snaha opatřit nový nástroj. Po jednáních byla roku 1771 uzavřena smlouva s loketským varhanářem Johannem Josefem Pleyerem na stavbu dvoumanuálových varhan s pozitivem v zábradlí. Nástroj měl celkem 11 nebo spíše 12 rejstříků a byl hotov v roce 1773.

Větší opravy si nástroj vyžádal až z kraje 19. století. V roce 1803 opravil varhany plzeňský varhanář Franz Noll a v r. 1832 litoměřický Anton Rusch. Přestavbu nástroje za 149 zl. spojenou s novou povrchovou úpravou varhanní skříně provedl v roce 1851 slánský varhanář Josef Suchý. Zápis o jeho opravě se dochoval v pozitivu v zábradlí kruchty. Pozoruhodné je, že v okolí jinak velmi činní varhanáři Guthové se při opravách zdejšího nástroje v silné konkurenci neprosadili, a to ani roku 1851 (Johann Ferdinand G.), ani roku 1872 (novostražický Ferdinand G.). Tehdy byl nástroj ve špatném stavu, ale přednost dostala méně rozsáhlá a o dost levnější nabídka opravy od kladenského Antona Siegera (1875). Nástroj byl i po opravě hodnocen jako sešlý, jednání o opravě byla vedena celé desetiletí – m. j. i Antonínem Josefem Suchým ze Zlonic a posléze s pražskou firmou Rejna–Černý. Posléze jmenovaná firma nástroj r. 1890 opravila – a zřejmě i predisponovala, varhany však i nadále vykazovaly závady. Rejna–Černý předložili několik variant nových nástrojů, o zakázku usiloval i kutnohorský Anton Mölzer. Nakonec varhany pro smolnický kostel opatřil kníže Schwarzenberg, který na obchodní a živnostenské výstavě v Praze zakoupil 10 rejstříkový nástroj firmy Rejna–Černý. Starý Pleyerův nástroj byl odstraněn, ponechána byla pouze kulisa pozitivu v zábradlí spolu se starou vzdušnicí a nyní němými původními prospektovými píšťalami. Nové varhany byly postaveny a kolaudovány na jaře roku 1909. Autorská firma nástroj v pozdějších letech udržovala.

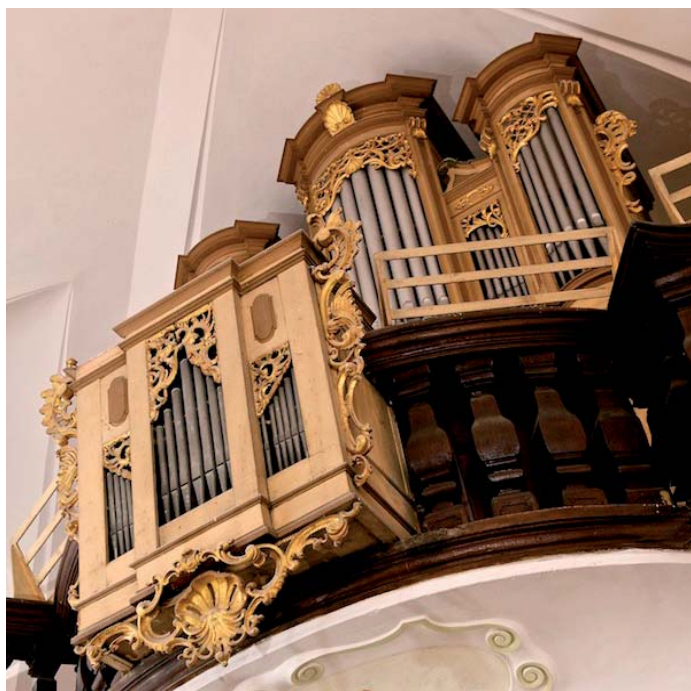
Rekvizice píšťal během I. světové války postihla smolnické varhany jen z části – vyjmuty byly „pouze“ největší píšťaly střední věže, ostatní byly ponechány. Stav varhan v II. polovině 20. století nebyl dobrý. Varhany kromě dlouhodobě zanedbané údržby byly i částečně poškozeny, část velkých dřevěných píšťal se zhroutila a zdeformovala část píšťalového fondu, bylo vytrháno několik olověných trubiček traktury, začínal bujet červotoč a poškozeny byly i míšky pneumatické traktury. Díky Spolku pro záchranu kostela sv. Bartoloměje byly varhany v roce 2009 opraveny varhanářem A. Habětínem.

Varhany jsou umístěny ve vkusné pseudobarokní skříní, jedné z nejhezčích a nejzdařilejších, které vyšly z dílen firmy Rejna–Černý. Varhanní stroj je pěkně řemeslně zpracován za použití kvalitního materiálu. Vzdušnice jsou kuželkové, hrací traktura je kombinovaná – od hracího stolu je mechanická (mechanická je i pedálová spojka), pod pódiem se mění na pneumatickou výpustnou, v relé pod vzdušnicí na tlakovou. Rejstříková traktura je pneumatická.

Současná dispozice

Manuál, C–f''' – Princípál 8', Flétna 8', Kryt 8', Gamba 8', Salicionál 8', Oktáva 4', Roh 4', Mixtura 22/3'

Pedál C–d' – Subbas 16', Cello 8', Ped. spojka, Piano, Mezzoforte, Forte, Pleno

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond rozvoje venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí